

Uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 13 lipca 2010 r., III CZP 1/10

Sędzia SN Mirosława Wysocka (przewodniczący)

Sędzia SN Teresa Bielska-Sobkowicz

Sędzia SN Dariusz Dończyk

Sędzia SN Iwona Koper

Sędzia SN Zbigniew Kwaśniewski

Sędzia SN Marek Sychowicz (sprawozdawca)

Sędzia SN Lech Walentynowicz

Sąd Najwyższy na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 13 lipca 2010 r., przy udziale prokuratora Prokuratury Generalnej Jana Szewczyka, po rozstrzygnięciu zagadnienia prawnego przedstawionego przez Rzecznika Praw Obywatelskich we wniosku z dnia 6 stycznia 2010 r.:

"Czy kognicją sądu w postępowaniu określonym w art. 108 ust. 7 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 ze zm.) objęte są spory co do warunków, na jakich ma być zawarta umowa, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 tej ustawy oraz czy dopuszczalność tego postępowania uzależniona jest od uprzedniego wyczerpania wskazanego w art. 108 ust. 5 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych postępowania przed Komisją Prawa Autorskiego?"

podjął uchwałę:

Sporem związanym z zawarciem umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 ze zm.), jest także spór dotyczący treści umowy. Dopuszczalność drogi sądowej w sprawach związanych z zawarciem takiej umowy uzależniona jest od wyczerpania postępowania przed Komisją Prawa Autorskiego, określonego w art. 108 ust. 5 ustawy.

Uzasadnienie

Rzecznik Praw Obywatelskich wniósł o podjęcie uchwały mającej na celu rozstrzygnięcie występujących w orzecznictwie sądowym rozbieżności co do wykładni art. 108 ust. 5 i 7 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych (jedn. tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 ze zm.; dalej – "Pr.aut."), wyrażających się w pytaniu przytoczonym na wstępie. Rzecznik wskazał, że początkowo w orzecznictwie Sądu Najwyższego jednolicie wyrażano pogląd, iż w przypadku sporów związanych z zawarciem umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 Pr.aut., tj. umowy pomiędzy operatorem sieci kablowej a właściwą organizacją zbiorowego zarządzania prawami autorskimi o reemisję w sieciach kablowych utworów nadawanych w programach organizacji radiowych i telewizyjnych, art. 108 ust. 5 Pr.aut. wprowadza czasową (przejściową) niedopuszczalność drogi sądowej. Stanowisko to implikuje wąską wykładnię pojęcia „spory związane z zawarciem umowy” (art. 21¹ ust. 2 Pr.aut.) i przyjęcie, że obejmuje ono jedynie spory dotyczące obowiązku zawarcia umowy (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2005 r., II CK 41/05, OSNC 2006, nr 7-8, poz. 126 i z dnia 24 sierpnia 2005 r., II CK 42/05, nie publ. oraz wyroki Sądu Najwyższego z dnia 3 marca 2006 r., II CSK 59/05, nie publ. i z dnia 14 marca 2006 r., III CSK 143/05, OSNC 2006, nr 12, poz. 206). Ta linia orzecznictwa została zakwestionowana w wyroku z dnia 3 stycznia 2007 r., IV CSK 303/06 ("Palestra" 2007, nr 5-6, s. 291), w którym Sąd Najwyższy stwierdził, że zakresem kognicji Komisji Prawa Autorskiego objęte są również spory dotyczące treści umowy. Stanowisko to zostało podtrzymane w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 6 grudnia 2007 r., III CZP 107/07 (OSNC 2009, nr 1, poz. 18). W wyroku z dnia 3 stycznia 2007 r., IV CSK 303/06, został także przełamany dotychczasowy kierunek orzecznictwa w kwestii niedopuszczalności drogi sądowej przed wyczerpaniem postępowania przed Komisją Prawa Autorskiego. Sąd Najwyższy uznał, że czasowa niedopuszczalność drogi sądowej zachodzi tylko wtedy, gdy strony – lub jedna z nich – wystąpią o rozstrzygnięcie sporu do Komisji Prawa Autorskiego. Już jednak w postanowieniu z dnia 6 grudnia 2007 r., III CZP 107/07, Sąd Najwyższy powrócił do wcześniej wyrażonego poglądu i stwierdził, że wykładnia językowa i funkcjonalna art. 108 ust. 5 Pr.aut. nakazuje przyjąć, iż droga sądowa jest dopuszczalna dopiero po wyczerpaniu postępowania przed Komisją Prawa Autorskiego.

Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił ponadto uwagę na brak w doktrynie prawa autorskiego jednolitego stanowiska co do wykładni określenia „spory

związane z zawarciem umowy”, użytego w art. 21¹ ust. 2 i art. 108 ust. 5 Pr.aut., oraz obligatoryjności wyczerpania postępowania przed Komisją Prawa Autorskiego w celu umożliwienia zainicjowania postępowania sądowego w sprawach dotyczących tych sporów. Przywołał także krytyczne wypowiedzi części przedstawicieli doktryny co do wyrażonego w orzecznictwie Sądu Najwyższego poglądu o czasowej niedopuszczalności drogi sądowej w przypadku sporów związanych z zawarciem umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 Pr.aut. i szerokiej kognicji sądu w tych sprawach. Opowiedział się za takim rozumieniem przepisów budzących wątpliwości, zgodnie z którym w postępowaniu prowadzonym na skutek powództwa na podstawie art. 108 ust. 7 Pr.aut. sąd rozstrzyga nie tylko spory dotyczące obowiązku zawarcia umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 Pr.aut., ale także jej treści, a droga sądowa w tych sprawach otwiera się po wyczerpaniu postępowania przed Komisją Prawa Autorskiego określonego w art. 108 ust. 5 tej ustawy.

Prokurator Generalny wyraził pogląd, że kognicją sądu w postępowaniu przewidzianym w art. 108 ust. 7 Pr.aut. są objęte spory dotyczące warunków, na jakich ma być zawarta umowa, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 Pr.aut., i że dopuszczalność drogi sądowej w tych sprawach jest uzależniona od uprzedniego ich rozstrzygnięcia przez Komisję Prawa Autorskiego (art. 108 ust. 5 Pr.aut.).

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

I. Z ujęcia zagadnienia sformułowanego przez Rzecznika Praw Obywatelskich wynika, że wątpliwości budzą dwie kwestie: czy kognicją sądu w postępowaniu określonym w art. 108 ust. 7 Pr.aut. objęte są spory co do treści umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 tej ustawy, oraz czy dopuszczalność tego postępowania, tj. postępowania przed sądem, określonego w art. 108 ust. 7 Pr.aut., uzależniona jest od uprzedniego wyczerpania postępowania przed Komisją Prawa Autorskiego, przewidzianego w art. 108 ust. 5 Pr.aut.

Jest oczywiste, że zakres postępowania sądowego przewidzianego w art. 108 ust. 7 Pr.aut. jest taki sam jak postępowania przed Komisją Prawa Autorskiego, którego dotyczy art. 108 ust. 5 Pr.aut., rozstrzyga zatem o nim wykładnia pojęcia „spory związane z zawarciem umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 Pr.aut.”, użytego w art. 21¹ ust. 2 i art. 108 ust. 5 i w Pr.aut.

Rozstrzygnięcie drugiej kwestii – tak jak została ona postawiona – nie budzi wątpliwości. Strona może być niezadowolona z rozstrzygnięcia Komisji Prawa

Autorskiego tylko wówczas, gdy rozstrzygnięcie takie zapadnie, może zaś ono zapaść jedynie w wyniku postępowania przed Komisją, przewidzianego w art. 108 ust. 5 Pr.aut. Skorzystanie z drogi sądowej wskazanej w art. 108 ust. 7 Pr.aut. możliwe jest więc tylko po uprzednim wykorzystaniu drogi postępowania przed Komisją Prawa Autorskiego, o której stanowi art. 108 ust. 5 Pr.aut. Rzeczywistą wątpliwością, która wystąpiła na tle rozbieżnych stanowisk zajętych przez Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 stycznia 2007 r., IV CSK 303/06 i w postanowieniu z dnia 6 grudnia 2007 r., III CZP 107/07, jest wątpliwość co do tego, czy dla rozstrzygnięcia sporów związanych z zawarciem umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 Pr.aut., droga sądowa otwiera się dopiero po wyczerpaniu drogi postępowania przed Komisją Prawa Autorskiego, przewidzianego w art. 108 ust. 5 Pr.aut. – i to na warunkach określonych w art. 108 ust. 7 tej ustawy – czy też przysługuje także w razie nieskorzystania z postępowania przed Komisją Prawa Autorskiego, przewidzianego w art. 108 ust. 5 Pr.aut., i strony mogą wprost domagać się od sądu rozstrzygnięcia wymienionych sporów.

II. Przepis art. 21¹ ust. 1 Pr.aut. przewiduje obowiązek uzyskania przez operatorów sieci kablowych licencji umownej na reemisję w sieci kablowej utworów nadawanych w programach organizacji radiowych i telewizyjnych. Wynika z niego dla operatorów sieci kablowych, których zakres działania obejmuje taką reemisję – co jest regułą – obowiązek zawarcia odpowiedniej umowy z właściwą organizacją zbiorowego zarządzania. Obowiązkowi temu odpowiada obowiązek organizacji zbiorowego zarządzania zawarcia takiej umowy, chyba że jej zawarciu sprzeciwiają się ważne powody (art. 106 ust. 2 Pr.aut.). Spory pomiędzy stronami związane z zawarciem umowy mogą uniemożliwiać uzyskanie zgody co do jej postanowień i powodować, że nie dojdzie do zawarcia umowy, co ze zrozumiałych względów może godzić w interesy obu stron. Drogą, która w przypadku sporów związanych z zawarciem umowy daje możliwość jej zawarcia, jest według art. 21¹ ust. 2 Pr.aut. poddanie tych sporów rozstrzygnięciu przez Komisję Prawa Autorskiego, a ściślej – przez zespół orzekający tej Komisji, określony w art. 108 ust. 5 Pr.aut. Stosownie do art. 108 ust. 7 Pr.aut., strona niezadowolona z rozstrzygnięcia Komisji może w terminie 14 dni od dnia doręczenia rozstrzygnięcia wnieść powództwo do właściwego sądu okręgowego.

Wykładnia językowa użytego w art. 21¹ ust. 2 i art. 108 ust. 5 Pr.aut. określenia „spory związane z zawarciem umowy”, w którym nie ma wskazania

źródła, rodzaju lub charakteru sporu, świadczy o tym, że chodzi w nim o wszelkie spory mogące powstać między stronami ze względu na mającą być zawartą umowę. Jak zauważył Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 6 grudnia 2007 r., III CZP 107/07, gdy kwestia dotyczy zawarcia umowy, konieczne jest uwzględnienie obu jej elementów – podmiotowego i przedmiotowego; oznacza to, że wchodzi one w zakres pojęcia sporu związanego z zawarciem umowy jako obejmujące zarówno spór co do podmiotów, jak i co do przedmiotu umowy. Sporami związanymi z zawarciem umowy mogą więc być spory co do obowiązku zawarcia umowy, jak i treści umowy (warunków na jakich ma być ona zawarta). Przedmiotem sporu może być w szczególności sposób ustalenia i wysokość wynagrodzenia, co należy do istotnych elementów umowy, mających dla jej stron doniosłe znaczenie. Sporom co do warunków zawarcia umowy sprzyja stan prawny powstały w wyniku wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 24 stycznia 2006 r., SK 40/04 (OTK-A Zb.Urz. 2006, nr 1, poz. 5), stwierdzającego niezgodność art. 108 ust. 3 Pr.aut. z Konstytucją, brak bowiem trybu zatwierdzania tabel wynagrodzeń za korzystanie z utworów lub artystycznych wykonań objętych zbiorowym zarządzaniem powoduje, że niezatwierdzone tabele nie wywierają – mającego istotny wpływ na treść umowy – skutku przewidzianego w art. 109 Pr.aut.

Wynik wykładni językowej jest zgodny z wykładnią funkcjonalną art. 21¹ ust. 2 i art. 108 ust. 5 Pr.aut., która uwzględnia – na co zwrócił uwagę Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 3 stycznia 2007 r., IV CSK 303/06, do którego przychylił się Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 6 grudnia 2007 r., III CZP 107/07 – brzmienie i cel dyrektywy Rady Wspólnot Europejskich nr 93/83 z dnia 27 września 1993 r. w sprawie koordynacji niektórych zasad dotyczących prawa autorskiego oraz praw pokrewnych stosowanych w odniesieniu do przekazu satelitarnego oraz retransmisji drogą kablową (Dz.U. UE. L. 1993 r. Nr 248, s. 15 ze zm. – dalej: „dyrektywa Rady WE nr 93/93”). Podzielając zgłaszane w literaturze zastrzeżenia co do sposobu implementacji tej dyrektywy do prawa polskiego, łatwo dostrzec, że jej celem jest stworzenie regulacji ułatwiających rozwiązywanie sporów w trakcie negocjacji, w tym dotyczących wysokości wynagrodzenia, przy czym w świetle jej postanowień nie ma podstaw do różnicowania zakresu spraw powierzonych mediatorom i tych, które powierzono organom właściwym do rozstrzygania sporów. Jak wskazuje się w literaturze, dyrektywa ma na celu zapewnienie odpowiedniego wyważenia interesów twórców utworów i specyficznych ich użytkowników, jakimi są operatorzy sieci

kablowych, istotą bowiem reemisji kablowej jest masowe wykorzystywanie utworów, do których podmiotom pochodzącym z wielu krajów prawo autorskie przyznaje ochronę. Powoduje to istotne problemy z ustaleniem statusu prawnego utworów reemitowanych, znajdujących się w licznych programach krajowych i zagranicznych organizacji radiowych i telewizyjnych. Z tego powodu prawodawca europejski wprowadził instytucję obowiązkowego pośrednictwa organizacji zbiorowego zarządzania w odniesieniu do reemisji kablowej. W konsekwencji, w negocjacjach dotyczących umów w przedmiocie reemisji kablowej partnerem operatorów są organizacje zbiorowego zarządzania, które ze względu na pozycję monopolistyczną mogą narzucać warunki umowy. Z tego względu w dyrektywie postulowane są mechanizmy umożliwiające rozwiązywanie konfliktów między stronami negocjującymi zawarcie umowy i mające na celu zapobieganie nadużywaniu przez organizacje zbiorowego zarządzania pozycji monopolistycznej. Konieczność uwzględnienia przy wykładni określenia „spory związane z zawarciem umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 Pr.aut.” wskazanych założeń dyrektywy pozwala na przyjęcie, że obejmuje ono spory co do treści umowy.

W związku z zapatrywaniem wyrażonym w postanowieniach Sądu Najwyższego z dnia 24 sierpnia 2005 r., II CK 41/05 i II CSK 42/05, należy podkreślić, że zaprezentowane stanowisko jest wyrazem ścisłej wykładni przepisów; jej wynik nie wykracza poza ich brzmienie. Inną kwestią jest, że wynik ten ze względu na unormowanie zawarte w art. 108 ust. 5 Pr.aut. (a także w art. 21¹ ust. 2 Pr.aut.) wyklucza, poza wynikającą wprost z art. 108 ust. 7 Pr.aut., drogę sądową w sprawach dotyczących sporów związanych z zawarciem umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 Pr.aut.

Jakkolwiek należy zgodzić się z poglądem, że Komisja Prawa Autorskiego w składzie rozpoznającym spory związane z zawarciem umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 Pr.aut., nie może być uznana za niezależnego mediatora w rozumieniu dyrektywy Rady WE nr 93/83, to niewątpliwie jest organem pozasądowym powołanym przez ustawę do rozstrzygania takich sporów w postępowaniu, do którego stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu polubownym (art. 108 ust. 6 Pr.aut.). Wbrew zastrzeżeniom podnoszonym w piśmiennictwie, nie można dopatrzeć się przeszkód uniemożliwiających powierzenie temu organowi rozstrzygania sporów związanych z

zawarciem umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 Pr.aut., w pełnym zakresie, także co do treści umowy.

Nikt nie kwestionuje, że do sądu w postępowaniu przewidzianym w art. 108 ust. 7 Pr.aut. – tak jak w postępowaniu przed Komisją Prawa Autorskiego, określonym w art. 108 ust. 5 Pr.aut. – należy rozstrzygnięcie sporów dotyczących obowiązku zawarcia umowy; dlatego, że operator twierdzi, iż nie jest operatorem sieci kablowej lub że nie prowadzi działalności w zakresie reemisji w sieci kablowej utworów nadawanych w programach organizacji radiowych i telewizyjnych, albo dlatego, że zarzuca, iż organizacja zbiorowego zarządzania nie jest organizacją „właściwą” do zawarcia umowy (art. 21¹ ust. 1 Pr. aut) lub organizacja zbiorowego zarządzania powołuje się na ważne powody sprzeciwiające się zawarciu umowy (art. 106 ust. 2 Pr.aut.). Wątpliwość dotyczy sporów co do treści umowy (warunków, na jakich umowa ma być zawarta), a w szczególności sporów co do sposobu ustalenia i wysokości wynagrodzenia z tytułu korzystania z utworów w formie reemisji kablowej. Jej rozstrzygnięcie zależy od wykładni użytego w art. 21¹ ust. 2 i powtórnego w art. 108 ust. 5 Pr.aut. określenia „spory związane z zawarciem umowy”.

Przyjęcie, że kognicją sądu na podstawie art. 108 ust. 7 Pr.aut. nie są objęte spory co do treści umowy nie tylko oznaczałoby wykładnię tego przepisu z naruszeniem zasady *lege non distinguente nec nostrum est distinguere*, ale powodowałoby dalsze wątpliwości. Można by wówczas utrzymywać, że strona niezadowolona z rozstrzygnięcia Komisji Prawa Autorskiego co do ustalenia treści umowy nie jest uprawniona do wniesienia powództwa do sądu na podstawie art. 108 ust. 7 Pr.aut. albo – mając takie uprawnienie – nigdy nie może z niego skutecznie skorzystać. Nie wiadomo też, czy w razie zademonstrowania przez stronę niezadowolona z rozstrzygnięcia Komisji Prawa Autorskiego w formie przewidzianej w art. 108 ust. 7 Pr.aut., rozstrzygnięcie to traciłoby moc.

Pogląd prezentowany w literaturze, że w postępowaniu sądowym określonym w art. 108 ust. 7 Pr.aut. nie jest dopuszczalne rozstrzygnięcie o treści umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 Pr.aut., pomimo iż jest ono objęte zakresem postępowania przed Komisją Prawa Autorskiego, przewidzianego w art. 108 ust. 5 Pr.aut., został oparty na założeniu, iż przyjęcie takiej dopuszczalności godzi w fundamentalną zasadę prawa cywilnego, jaką jest zasada autonomii woli stron. Pogląd ten pomija, na co trafnie zwrócił uwagę Rzecznik Praw Obywatelskich, że zasada ta może

zostać przełamana, ustawa bowiem może upoważnić sąd do ukształtowania treści stosunku prawnego wiążącego strony (zob. np. art. 216 § 2, art. 357¹, 358¹ § 3, art. 735 § 2, art. 758¹ § 3, art. 836 k.c.). Takim przepisem jest też art. 108 ust. 7 w związku z ust. 5 tego artykułu i art. 21¹ ust. 2 Pr.aut., wyrażający normę prawa materialnego, zgodnie z którą sąd – w sytuacji przewidzianej tym przepisem – jest uprawniony do rozstrzygania sporów pomiędzy operatorami sieci kablowych i właściwymi organizacjami zbiorowego zarządzania prawami autorskimi w przedmiocie treści umowy dotyczącej reemisji w sieciach kablowych utworów nadawanych w programach organizacji radiowych i telewizyjnych. Okoliczność, że inne przepisy dopuszczające ingerencję organów administracji publicznej w zakres wolności kontraktowej stron przez kształtowanie w sposób władczy treści stosunków umownych (zob. art. 7 i nast. ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne, jedn. tekst: Dz.U. z 2006 r. Nr 89, poz. 625 ze zm. oraz art. 27 i nast. ustawy z dnia 16 lipca 2004 r. – Prawo telekomunikacyjne, Dz.U. Nr 171, poz. 1800 ze zm.) są bardziej rozbudowane i szczegółowo określają ramy takiej ingerencji, świadczy tylko o zastosowaniu przez ustawodawcę niejednolitej metody regulacji i powoduje, że należy krytycznie ocenić regulację zawartą w ustawie z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

Odnosząc się do kwestii procesowej należy zwrócić uwagę, że spór związany z zawarciem umowy jest sporem z zakresu prawa cywilnego. Żądanie zmierzające do rozstrzygnięcia takiego sporu przez ustalenie treści umowy, jest niewątpliwie – w ramach klasycznego trójpodziału powództw na powództwa o zasądzenie świadczenia, o ustalenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa i o ukształtowanie stosunku prawnego lub prawa – powództwem o ukształtowanie stosunku prawnego. Jak jednolicie przyjmuje się w doktrynie prawa postępowania cywilnego, powództwo takie jest dopuszczalne tylko na podstawie upoważnienia ustawowego, przy czym źródłem powództwa mogą być zarówno przepisy prawa materialnego jak i przepisy procesowe. Przepisem dopuszczającym powództwo zmierzające do rozstrzygnięcia sporów związanych z zawarciem umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 Pr.aut. – tak co do obowiązku zawarcia umowy, jak i co do jej treści – jest, jak wskazano, art. 108 ust. 7 w związku z ust. 5 tego artykułu i art. 21¹ ust. 2 Pr.aut.

Zarówno brzmienie wchodzących w grę przepisów, jak i ich wykładnia funkcjonalna uzasadniają przyjęcie, że kognicją sądu w postępowaniu określonym

w art. 108 ust. 7 Pr.aut., obok sporów co do obowiązku zawarcia umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 Pr.aut., objęte są także spory co do treści tej umowy, a w szczególności co do sposobu ustalenia i wysokości wynagrodzenia. Stanowisko to wspiera brak możliwości domagania się rozstrzygnięcia przez sąd wymienionych sporów na innej drodze niż przewidziana w art. 108 ust. 7 Pr.aut. Należy przy tym podkreślić, że dyrektywa Rady WE nr 93/83 nie wymaga wyłączenia możliwości rozpoznania tych sporów przez sąd, jeżeli droga taka jest przewidziana w porządku krajowym.

III. Sprawa, w której ma być rozstrzygnięty spór związany z zawarciem każdej umowy, w tym także umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 Pr.aut., jest sprawą cywilną (sprawą ze stosunków z zakresu prawa cywilnego w rozumieniu art. 1 k.p.c.). Zgodnie z zasadą wyrażoną w art. 2 § 1 *in principio* k.p.c., do rozpoznania takiej sprawy właściwa jest droga sądowa, chyba że należy ona do właściwości sądu szczególnego (art. 2 § 1 *in fine*), lub przepisem szczególnym przekazana została do właściwości innego organu (art. 2 § 3). Sformułowanie art. 108 ust. 5 w związku z art. 21¹ ust. 2 Pr.aut. jest charakterystyczne dla przepisu, który sprawę cywilną przekazuje do właściwości innego organu, w tym przypadku do właściwości Komisji Prawa Autorskiego, a z art. 108 ust. 7 jednoznacznie wynika, że droga sądowa w takiej sprawie otwiera się – tylko w sytuacji określonej w tym przepisie – po wyczerpaniu postępowania przed Komisją. Jak zauważył Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 6 grudnia 2007 r., III CZP 107/07, formuła zastosowana w art. 108 ust. 7 Pr.aut. ściśle odpowiada brzmieniu art. 160 § 5 k.p.a., w czasie obowiązywania którego nie było wątpliwości, że w sprawach o odszkodowanie, których dotyczył ten przepis, droga sądowa była czasowo niedopuszczalna.

Zgodnie z poglądem Trybunału Konstytucyjnego wyrażonym w wyroku z dnia 24 stycznia 2006 r., SK 40/04, Komisja Prawa Autorskiego jest organem władzy działającym tak jak organ administracji publicznej, uprawnionym do władczego rozstrzygnięcia w zakresie przyznanych jej kompetencji. Ze względu na skład, Komisja jest organem mającym kwalifikacje do rozstrzygnięcia sporów związanych z zawarciem umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 Pr.aut. Rozstrzygnięciu tych sporów przez Komisję sprzyja ograniczony rygoryzm procesowy, gdyż odpowiednie zastosowanie w tym postępowaniu mają przepisy kodeksu postępowania cywilnego o postępowaniu przed sądem polubownym (art. 108 ust. 6 Pr.aut.), a ewentualne błędy zaistniałe w rozstrzygnięciu Komisji mogą być usunięte przez sąd. Droga

postępowania przed sądem nie jest definitywnie zamknięta, a spór może być rozpoznany na nowo. Możliwość wykorzystywania drogi postępowania przed Komisją Prawa Autorskiego dla odwleczenia rozstrzygnięcia sporu jest argumentem przeciwko praktyce stosowania prawa, a nie przeciwko samemu prawu.

Okoliczność, że Komisja Prawa Autorskiego nie spełnia warunków wymaganych od mediatora i że poddanie rozstrzygania sporów Komisji nie odpowiada warunkowi zapewnienia przy ich rozstrzygnięciu odpowiedniego mechanizmu mediacji, czego wymaga dyrektywa Rady WE nr 93/93 jest bez znaczenia w tym sensie, iż przyjęcie, że postępowanie przed Komisją nie ogranicza drogi sądowej (czasowo jej nie wyłącza) także nie oznaczałoby spełnienia postulatu zapewnienia odpowiedniej mediacji.

W konsekwencji należy stwierdzić, że w drodze wykładni obowiązujących przepisów nie ma podstawy do przyjęcia, iż pozwalają one na rozstrzygnięcie przez sąd – poza drogą przewidzianą w art. 108 ust. 7 Pr.aut. – sporów związanych z zawarciem umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 Pr.aut. Dopuszczalność drogi sądowej w tych sprawach uzależniona jest od wyczerpania drogi postępowania przed Komisją Prawa Autorskiego, określonej w art. 108 ust. 5 Pr.aut.

IV. Zmiana niektórych przepisów będących przedmiotem wykładni dokonanej na użytek podjętej uchwały, objęta została rządowym projektem ustawy o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz niektórych innych ustaw (Sejm VI kadencji, druk nr 1628). Wynikiem tej inicjatywy stała się ustawa z dnia 8 lipca 2010 r. o zmianie ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych oraz ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 152, poz. 1016). Wejście ustawy w życie spowoduje, że stosownie do jej art. 3 ust. 3 wykładnia prawa dokonana w uchwale będzie miała zastosowanie jedynie do spraw wszczętych i niezakończonych przed dniem wejścia w życie tej ustawy. Trzeba zauważyć, że w nowym stanie prawnym do zadań Komisji Prawa Autorskiego w kształcie nadanym jej przez ustawę nadal będzie należało m.in. rozstrzygnięcie sporów związanych z zawarciem umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 Pr.aut. (nowy art. 110¹ ust. 2 pkt 3 Pr.aut.), przy czym w tym wypadku stosuje się przepisy nowego art. 110¹⁸ Pr.aut. (zmieniony art. 21¹ ust. 2 Pr.aut.), według którego rozstrzygnięcie wymienionych sporów przez Komisję Prawa Autorskiego polega na rozpatrywaniu ich w drodze dobrowolnego postępowania mediacyjnego, do którego stosuje się odpowiednio przepisy kodeksu postępowania cywilnego o mediacji.

Projekt ustawy, który co do zasady nie naruszał dotychczasowego systemu rozstrzygnięcia sporów związanych z zawarciem umowy, o której mowa w art. 21¹ ust. 1 Pr.aut., przewidywał jedynie, że niepoddanie sporu pod rozstrzygnięcie Komisji Prawa Autorskiego nie stanowi przeszkody do wniesienia powództwa do sądu, co według uzasadnienia projektu nie miało dotyczyć sytuacji, w której jedna ze stron sporu wniosła o jego rozstrzygnięcie przez Komisję. Okoliczność ta świadczy, że także w ocenie twórców projektowanej zmiany, w obowiązującym stanie prawnym dopuszczalność drogi sądowej jest uzależniona od wyczerpania postępowania przed Komisją Prawa Autorskiego. Przyjęta w uchwalonej ustawie zmiana koncepcji rozstrzygnięcia wymienionych sporów spowodowała, że projektowany przepis nie znalazł się w uchwalonej ustawie.